

TWÓRCZOŚĆ JANA PAWŁA II

Na twórczość Jana Pawła II składa się wiele dzieł. Zaliczamy do nich Encykliki dzieła literackie, książki, wiersze, poezje, sztuki teatralne. Encyklika to pismo w formie listu papieża do biskupów i wiernych całego świata. Porusza najistotniejsze problemy z zakresu doktryny wiary, organizacji Kościoła, życia chrześcijańskiego, kultu oraz w kwestiach społecznych. Początkami sięga czasów apostołskich, gdy Piotr, Paweł, Jakub czy Jan kierowali swoje listy do poszczególnych Kościołów lokalnych. Z czasem szczególna rola przypadła listom Biskupa Rzymu, wyjaśniającego kwestie dyskusyjne. Po raz pierwszy terminu "encyklika" użył papież Marcin I w VII wieku. Natomiast od czasów Benedykta XIV tytuły encyklik wyznaczają pierwsze słowa tekstu, które zapowiadają podjętą problematykę.

**Prosiłem Boga o wodę,
Dał mi ocean.
Prosiłem Boga o kwiat,
Dał mi ogród.
Prosiłem Boga o drzewo,
Dał mi las.
Prosiłem Boga o przyjaciela,
Dał mi CIEBIE.**

JP2

Począwszy od pontyfikatu Jana XXIII niektóre encykliki, np. "Pacem in terris", są adresowane do wszystkich ludzi dobrej woli i stały się przedmiotem studiów oraz refleksji różnych gremiów czy organizacji międzynarodowych, np. ONZ. Fundamentem dla encyklik papieskich Jana Pawła II jest nauczanie Soboru Watykańskiego II, którego realizację Ojciec Święty uczynił naczelnym zadaniem swojej posługi apostołskiej. Oficjalne nauczanie na Stolicy Apostolskiej Jan Paweł II rozpoczął od ogłoszenia programowej encykliki "Redemptor hominis" ("Odkupiciel człowieka") w marcu 1979. Najnowsza, czternasta ogłoszona w kwietniu 2003 roku, nosi tytuł "O Eucharystii w życiu Kościoła". Niemal każda z tych encyklik była wydarzeniem nie tylko dla świata katolickiego. Encyklika "Redemptor hominis" należy do bardziej znaczących encyklik Ojca Świętego. Papież bardzo wyraźnie podkreśla, że dokonane przez Chrystusa odkupienie potwierdza "niezbywalną godność i wartość każdej osoby ludzkiej bez względu na jej wyznanie czy kulturę". Jan Paweł II naucza w niej, że "powszechność odkupienia jest odpowiedzią na powszechność grzechu" oraz, że "odkupienie jako odnowione stworzenie ustanowiło ład i harmonię we wszelkich wymiarach ludzkiego życia". W listopadzie 1980 r. Ojciec Święty ogłosił kolejną encyklikę "Dives in misericordia" ("O Bożym miłosierdziu"). Poświęcona jest ona w głównej mierze problematyce miłosierdzia Bożego i jego znaczenia w moralności chrześcijańskiej. Rok później - we wrześniu 1981 r. - Jan Paweł II ogłosił encyklikę "Laborem exercens". Jest w niej zawarta analiza problematyki pracy ludzkiej w warunkach współczesnego świata. Ojciec Święty rozwija ideę pierwszeństwa osoby ludzkiej wobec rzeczy i samej pracy, która - według papieża - winna być środkiem utrzymania i pomnażania dobrobytu kraju oraz samorealizacji człowieka. Omawia również uprawnienia pracowników oraz rolę i zadania związków zawodowych. W czerwcu 1985 r. ukazała się kolejna encyklika "Slavorum Apostoli", poświęcona dziełom misyjnym Kościoła. Ojciec Święty ukazuje w niej misyjne i kulturowe znaczenie dzieła Cyryla i Metodego w świetle aktualnej sytuacji Kościoła i świata. Papież wskazuje na związek między wiarą i kulturą. Przedstawia sposoby pokonywania podziałów między narodami, jak również między Kościołami chrześcijańskimi. Rysuje w niej

wizję powszechności Kościoła, obejmującego różne tradycje kulturowe z poszanowaniem ich odrębności. Kolejną encykliką, którą ogłosił Jan Paweł II w maju 1986 roku, była "Dominum et Vivificantem" (O Duchu Świętym w życiu Kościoła i świata). Papież nawiązuje w niej do wiary Kościoła, sformułowanej na Soborze Powszechnym w Konstantynopolu w 381 r. i wyznawanej do dzisiaj w Credo: "Wierzę w Ducha Świętego, Pana i Ożywiciela". Jest on dopełnieniem Ojca i Syna. W marcu 1987 r. Jan Paweł II wydał encyklikę zatytułowaną "Redemptoris Mater" ("Matka Odkupiciela"). Ojciec Święty stara się w niej ukazać centralne miejsce i rolę Maryi w Kościele pielgrzymującym i wynikające z jej podwójnego związku z Chrystusem i Kościołem macierzyńskie pośrednictwo. Uwzględnia również bogactwo związków maryjnych w liturgiach Wschodu, zwłaszcza bizantyjskiej. W encyklice tej papież wskazał na znaczącą rolę kobiety w Kościele. W grudniu tego samego roku Jan Paweł II opublikował jeszcze jedną encyklikę "Sollicitudo rei socialis", w której koncentruje się na kwestiach społecznych współczesności. Przypomina o istnieniu poważnych patologii w świecie, zwłaszcza w zakresie zagrożenia życia ludzkiego i pokoju w wyniku podziałów na wrogie bloki polityczne. Ojciec Święty akcentuje też konieczność uwzględnienia w posłudze Kościoła tzw. opcji preferencyjnej na rzecz ubogich, którymi są ludzie pozbawieni nie tylko dóbr materialnych, ale także dóbr duchowych. Encyklika ta zachęca do angażowania się w kształtowanie stosunków społecznych zgodnie z zasadą solidarności, a nie przez eliminację przeciwników politycznych bądź przemoc. Po trzech latach - w grudniu 1990 r. - ukazuje się "Redemptoris Missio" ("Misja Odkupiciela"). Omawia ona teologiczne podstawy ewangelizacji. Charakteryzuje współczesną działalność misyjną, wskazuje jako jej obszar takie środowiska jak imigranci, młodzież, skupiska biedy, wielkie miasta, jak również cały obszar stosunków międzynarodowych. Załamaniu się ideologii marksistowskiej i upadkowi systemu komunistycznego poświęcona jest encyklika Jana Pawła II "Centesimus annus", która ogłoszona została w maju 1991 r. Rozwija ona główne tezy katolickiej nauki społecznej w świetle współczesnych doświadczeń historycznych, zwłaszcza w aspekcie upadku doktryn totalitarnych. Uznając osiągnięcia gospodarcze kapitalizmu, zwraca uwagę na zagrożenie wartości etycznych, wynikające z absolutyzacji zasad liberalizmu. Zagadnienia moralne omawia Jan Paweł II w encyklice "Veritatis splendor" ("Błask prawdy"), która została ogłoszona w sierpniu 1993 r. Ukazuje ona oparte na Piśmie Świętym, a także tradycji, racje moralnego nauczania Kościoła. Wskazuje też na wewnętrzny, nierozzerwalny związek istniejący między wiarą i moralnością oraz między wolnością i prawdą. Najwięcej kontrowersji wzbudziła encyklika "Evangelium vitae" ("Ewangelia życia"), opublikowana w marcu 1995 r., w której Ojciec Święty w sposób zdecydowany i stanowczy broni wartości, a także nienaruszalności życia ludzkiego. Wykłada w niej i rozwija znane stanowisko Kościoła w sprawie aborcji i eutanazji oraz zajmuje się szczegółowo naturalnymi metodami planowania rodziny, zachęcając do ich stosowania. Występuje przeciwko eksperymentom biologicznym i genetycznym na człowieku, sprzecznym z "Bożym zamysłem". W grudniu tego samego roku ukazuje się encyklika "Ut unum sint" ("Abyśmy byli jedno"), poświęcona działalności ekumenicznej. Papież omawia w niej zagadnienia dialogu katolików z chrześcijanami prawosławnymi i protestanckimi na temat zjednoczenia Kościoła chrześcijańskiego. W kwietniu 1998 roku, Jan Paweł II ogłosił kolejną encyklikę "Fides et ratio". Ojciec Święty ukazuje w niej relacje zachodzące między wiarą i rozumem. Ostatnia encyklika ogłoszona przez Jana Pawła w kwietniu 2003 roku nosi tytuł "O Eucharystii w życiu Kościoła". Ojciec Święty podkreśla w niej, że "Kościół żyje dzięki Eucharystii. Ta prawda wyraża nie tylko doświadczenie wiary, ale zawiera w sobie istotę tajemnicy Kościoła". "Dzięki Najświętszej Eucharystii, w której następuje przeistoczenie chleba i wina w Ciało i Krew Pana", Kościół "w sposób szczególny raduje się" obecnością Boga - napisał Jan Paweł II w encyklice. Papież udziela w niej także odpowiedzi na nurtujące wielu chrześcijan pytanie, czy jest zgodne z nauką Kościoła wspólne sprawowanie Eucharystii przez różne Kościoły

chrześcijańskie (np. przez katolików i prawosławnych lub katolików i protestantów).

Większość swoich utworów Karol Wojtyła pisał pod pseudonimem Andrzej Jawień. Jak pisał znany krytyk literacki Wojciech Natanson, na scenie ojczystego piśmiennictwa pojawił się w trzydziestym roku życia jako "gotowy poeta", który wie, czego chce od literatury, ma własny język artystyczny oraz własne sprawy do rozstrzygnięcia. Rozpoczął od dużych form, m.in. w latach 1950-52 ogłosił trzy poematy na łamach "Tygodnika Powszechnego". W 1946 roku wydrukowana została "Pieśń o Bogu ukrytym", w 1975 roku "Rozważania o śmierci", a w 1979 roku - poemat "Myśląc ojczyzna". Z pięciu napisanych przez Karola Wojtyłę sztuk jedna zaginęła. Poświęcona ona była prawdopodobnie tematyce Starego Testamentu, która zawsze była bliska przyszłemu papieżowi. Potwierdzeniem tego są dwie sztuki napisane w 1940 roku pod wpływem doświadczeń z września 1939 roku: "Hiob" oraz "Jeremiasz". Pięć czy nawet sześć lat (według różnych informacji) poświęcił Karol Wojtyła na napisanie następnej sztuki pt. "Brat naszego Boga" (1944-1950). Jej bohaterem jest Brat Albert Chmielowski - późniejszy święty, kanonizowany przez samego Jana Pawła II. Dziesięć lat później (w 1960 roku) Karol Wojtyła napisał swoją najbardziej znaną i często wystawianą sztukę "Przed sklepem jubilera". Wykorzystał w niej liczne doświadczenia własne: kapłańskie, pedagogiczne, psychologiczne i moralne. "Przed sklepem jubilera" to utwór poświęcony problemom miłości małżeńskiej. Krytycy dostrzegli w niej inspiracje romantyczne, norwidowskie. Do dwóch ostatnich dramatów Jan Paweł II napisał komentarz zatytułowany "Promieniowanie ojcostwa". W lutym 2005 r. światło dzienne ujrzała nowa książka papieża pt. "Pamięć i tożsamość". Jest to zbiór filozoficznych i historycznych refleksji papieża na takie tematy, jak demokracja, wolność i prawa człowieka, a także totalitaryzmy XX wieku. Już teraz zwraca się uwagę na to, że w książce znajdują się poruszające wspomnienia, dotyczące zamachu na życie papieża z 13 maja 1981 roku. Do napisania tego tomu zainspirowały Jana Pawła II przeprowadzone przed ponad dziesięcioma laty w Castel Gandolfo rozmowy z księdzem profesorem Józefem Tischnerem oraz profesorem Krzysztofem Michalskim z Instytutu Nauk o Człowieku w Wiedniu, które zostały wówczas nagrane. Podjęte wtedy tematy papież postanowił rozwinąć i zawrzeć w książce. Poemat mistyczny - Jan Paweł II "Tryptyk Rzymski" uważany jest przez wielu za syntezę dotychczasowej twórczości literackiej Karola Wojtyły. Osoby, które zapoznały się już z tekstem poematu Ojca Świętego lub jego fragmentami, mówią, że utwór w głęboko religijnej perspektywie rozpatruje kwestie życia i śmierci. Inspirowany jest osobistymi doświadczeniami z bogatego w przemyślenia życia Jana Pawła II.